

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดการพัฒนาทรัพยากรคน โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าภายในปี พ.ศ.2549 ต้องพัฒนาให้คนไทยให้เป็นคนคิดเป็นมีเหตุผลมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และได้กำหนดให้มีการพัฒนาเยาวชนอย่างรอบด้านให้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เป็นการปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง พัฒนาให้เยาวชนรู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548:4) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 -2554) มีความสอดคล้องกัน โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางพัฒนาให้อัจฉริยะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้ มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ ได้อย่างมั่นคง แนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 40) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 52)

การพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน จัดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา จะเห็นได้จากในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หันมาศึกษาและเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านสติปัญญา เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิด คิดเป็น รู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

การคิดเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของมนุษย์ กระบวนการคิดเกิดขึ้นภายในสมองมนุษย์ การคิดมีลักษณะเป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้โดยตรง แต่การคิดมีอิทธิพลต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะการคิดมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ (แสงเดือน ทวีสิน. 2545 : 190) การพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญที่จะต้องปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคนเพราะคนที่มีความสามารถในการคิดสูง รู้จักคิด คิดเป็น จะสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาได้ สามารถตัดสินใจและเลือกวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ความสามารถในการคิดยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง (ชาติ แจ่มนุช. 2545 : 59-62)

วงการศึกษไทยในยุคปัจจุบัน ได้กำหนดให้การพัฒนาความสามารถในการคิดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งฉบับที่ 9 และ 10 เพื่อมุ่งหวังให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น มีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 8) ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 24 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 28) ได้ระบุไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ทำเป็น คิดเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เน้นการผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กำหนดให้การพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (กรมวิชาการ. 2545 : 3-4) เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด รู้จักคิด สามารถตัดสินใจและสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร ส่วนการวัดผลประเมินผล ได้กำหนดให้ใช้ความสามารถในการคิดของผู้เรียน เป็นเกณฑ์ในการประเมินการผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมิน การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เมื่อเรียนจบแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ การจบช่วงชั้น

ที่ 1 (ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.3) และช่วงชั้นที่ 4 (ม.6) (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 23)

ในวงการศึกษาระดับประเทศนั้น มีหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับ
การพัฒนาการคิด เช่น ประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดให้การพัฒนาทักษะการคิด เป็นวิสัยทัศน์
การศึกษาของประเทศ (Thinking school, Learning nation) ประเทศเวเนซุเอล่า ได้จัดให้ครู
จำนวน 106,000 คนเข้ารับการฝึกฝนให้รู้จักบทเรียนการคิด และกำหนดให้ผู้เรียนใช้เวลา
สัปดาห์ละสองชั่วโมงเพื่อพัฒนาทักษะการคิด และประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้
การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเป้าหมายทางการศึกษาในปี ค.ศ. 2000 (ชาติ แจ่มนุช. 2545 : 15)

การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดให้แก่ผู้เรียน จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของ
การพัฒนาการศึกษา เพราะการพัฒนาทักษะทางด้านการศึกษา เป็นพื้นฐานทางการเรียนที่สำคัญ
ของทุกวิชา แต่ในระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้กำลังประสบปัญหาอยู่
หลายประการ อาทิ ครูส่วนใหญ่มักสอนโดยเน้นการท่องจำ เน้นข้อมูลความจำเป็นส่วนใหญ่
จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ได้จริง
ในสภาพอื่นที่แตกต่างจากห้องเรียน (แสงเดือน ทวีสิน. 2545 : 190) และเนื้อหาที่สอนมีมาก
จนเกินไป ทั้งจุดประสงค์ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล การสอน
เน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ผู้เรียนจึงขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และยังพะวงกับ
คะแนนซึ่งเป็นสิ่งสมมติตัวหนึ่ง จึงทำให้ขาดการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ อีกประการ
หนึ่ง

จากผลการวิจัยของนักการศึกษา พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของการศึกษา
ของเมืองไทยที่ปรากฏอยู่ทั่วไปก็คือ ผู้เรียน ไม่พยายามคิด ชอบทำตามคำสั่งของครูและไม่มี
ความคิดเป็นของตนเอง ไม่พยายามฝึกกรอบความคิดหรือหาแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา
จึงแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 47)

ผลจากการประเมินภายนอกตามมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 จากสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) โดยภาพรวมพบว่า
สถานศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ไปหาควรปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 89 จึงยังไม่บรรลุจุดหมายของ
หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การ
สร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต และยังไม่บรรลุเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่
ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนได้ตามที่สถานศึกษากำหนด
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 24)

การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ของ สมศ. รอบแรกปี พ.ศ. 2545 - 2548 มาตรฐานด้านผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 184 โรง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียน สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ระดับ ดี จำนวน 13 โรง คิดเป็นร้อยละ 7.1 ระดับพอใช้ จำนวน 165 โรง คิดเป็นร้อยละ 89.7 ระดับปรับปรุง จำนวน 6 โรง คิดเป็นร้อยละ 3.3

จากสภาพปัญหาและผลที่ปรากฏดังกล่าว สถานศึกษาได้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจนครบช่วงชั้น พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมามาตราฐานศึกษาได้จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับอยู่แล้ว (ทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก) เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. รอบแรก เมื่อมีผลการประเมินด้านการคิดของผู้เรียนอยู่ในระดับดังกล่าว เกิดคำถามตามมามากมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา เช่น ผู้เรียนที่ผ่านช่วงชั้นได้มีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน หรือ ไม่ ใช่อะไรเป็นเครื่องมือ มีการจัดกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มสาระต่างๆ อย่างไร ใช้เวลาไหนในการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดสังเคราะห์ ฯลฯ ให้กับผู้เรียน ถึงเวลาแล้วที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สร้างความตระหนักให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การพัฒนาครูและผู้เรียนด้วยกระบวนการคิด รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา ทั้งในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการ และการใช้หลักสูตร ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ตลอดทั้งการมีส่วนในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการของสถานศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยของ มณีวรรณ จิตธรรมมา (2550 : 86) การเปรียบเทียบผลของการเรียน เรื่อง สารและคุณสมบัติของสาร โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น โดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและการเรียนสืบเสาะ แบบ สสวท. ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน พบว่านักเรียนที่เพศต่างกันหลังเรียนแบบสืบเสาะ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนหญิงมีการคิดวิพากษ์วิจารณ์โดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการตีความ และด้านการประเมินข้อโต้แย้งมากกว่านักเรียนชาย

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่เรียนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น โดยใช้ ทฤษฎีทฤษฎีปัญหา มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้านการสังเกตด้านการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างเวลากับมิติ ด้านการใช้เลขจำนวน และการคำนวณ ด้านการจัดกระทำและสื่อความหมาย และด้านการลงข้อวินิจฉัย และมีการคิด วิพากษ์วิจารณ์โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านมากกว่านักเรียนที่เรียนสืบเสาะแบบ สสวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและรูปแบบการเรียนรู้ต่อการมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการคิดของผู้เรียน โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่นอกจากปัญหาด้านผู้บริหารครูผู้สอน คือ การเรียนการสอนที่มีผู้วิจัยไว้แล้ว จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่าปัจจัยที่ ส่งเสริมความคิดของคนประกอบด้วย พื้นฐานทางครอบครัว พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ชีวิต การทำงานของสมอง วัฒนธรรม จริยธรรม การรับรู้ สภาพแวดล้อม ศักยภาพทางการเรียนรู้ และประสาทรับรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 17-19) ผู้วิจัยได้เลือก ปัจจัย พื้นฐานทางครอบครัว พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ วัฒนธรรมการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม ศักยภาพการเรียนรู้และได้เพิ่ม เพศ เป็นปัจจัยในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูล สารสนเทศ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการที่จะส่งเสริมสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน การจัดการศึกษาของ สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด นักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ ประกอบการวางแผนแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

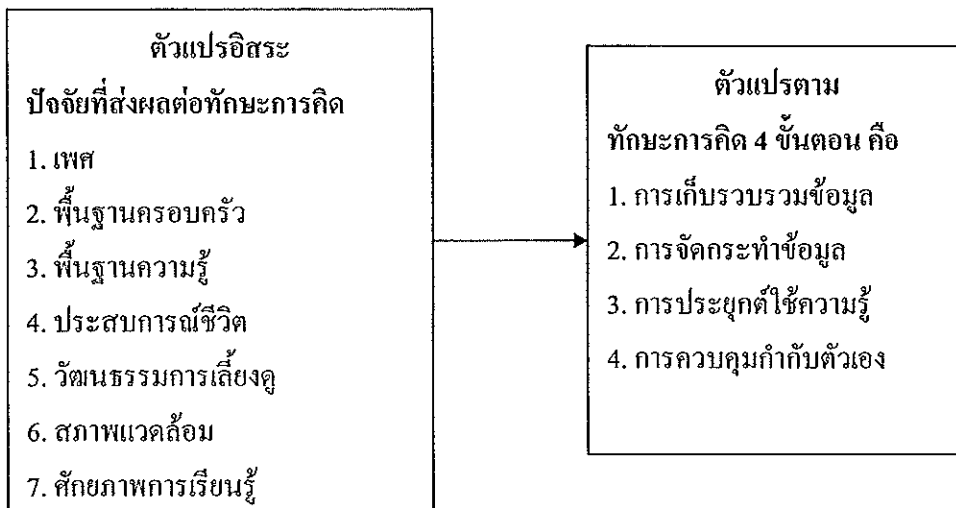
1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการคิดของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำแนกตาม เพศ พื้นฐานครอบครัว พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ชีวิต วัฒนธรรมการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อม และศักยภาพการเรียนรู้

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้เรียนที่มีเพศต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
2. ผู้เรียนที่มีพื้นฐานครอบครัวแตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
3. ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
4. ผู้เรียนที่มีประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
5. ผู้เรียนที่ได้รับวัฒนธรรมการเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
6. ผู้เรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน
7. ผู้เรียนที่มีศักยภาพการเรียนรู้แตกต่างกัน มีทักษะการคิดแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดตัวแปรอิสระปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการคิด ได้ปรับมาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 17-19) และตัวแปรตามทักษะการคิด 4 ขั้นตอน เรื่องทักษะการคิดของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1- 5)

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 160 โรงเรียน จำนวน 4,313 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2550 : 10)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 สถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 400 คนได้มาจากการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 62) และใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการคิดของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 อันประกอบไปด้วย

- 2.1.1 เพศ
- 2.1.2 พื้นฐานครอบครัว
- 2.1.3 พื้นฐานความรู้
- 2.1.4 ประสบการณ์ชีวิต
- 2.1.5 วัฒนธรรมการเลี้ยงดู
- 2.1.6 สภาพแวดล้อม
- 2.1.7 สักยภาพการเรียนรู้

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดตามกรอบของสำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 4 ขั้นตอน คือ

- 2.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.2.2 การจัดกระทำข้อมูล
- 2.2.3 การประยุกต์ใช้ความรู้
- 2.2.4 การควบคุมกำกับตัวเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ /ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

ผู้เรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

เพศ หมายถึง ผู้เรียนที่เป็นชายและหญิง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

พื้นฐานครอบครัว หมายถึง สภาพของครอบครัวที่ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาหย่าร้าง บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต และบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่

พื้นฐานความรู้ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับผลคะแนนที่ผู้เรียนสอบได้ตามกระบวนการวัดผลประเมินผลที่โรงเรียนจัดขึ้น

ประสบการณ์ชีวิต หมายถึง ประสบการณ์ของผู้เรียนที่มีโอกาสได้เรียนรู้ ได้พบเห็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งใกล้และไกล ในชุมชนของตน และที่อื่น ๆ จำแนกเป็น (1) ประสบการณ์มาก หมายถึง มีความถี่บ่อยครั้งที่มีโอกาสได้ไปเที่ยวชมหรือเยี่ยมชมสถานี่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด (2) ประสบการณ์ปานกลาง หมายถึง โอกาสที่ เคยไปเที่ยวชมหรือเยี่ยมชมสถานี่ต่าง ๆ เป็นบางครั้งและ (3) ประสบการณ์น้อย หมายถึง โอกาสที่ไม่ค่อยจะได้ไปที่ไหนเลย

วัฒนธรรมการเลี้ยงดู หมายถึง รูปแบบของการเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน ที่บิดามารดากระทำแก่นุตรธิดา ซึ่งเป็นผู้เรียน จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบมีเหตุผล แบบเคร่งครัด และแบบอิสระตามใจ

สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้เรียนที่อาศัยอยู่ จำแนกเป็น (1) ในเขตเทศบาล และ (2) ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และแสดงออกอย่างกล้าหาญของผู้เรียน เช่น การแสดงความคิดเห็น การแสดงออกหน้าชั้นเรียนหรือหน้าเสาธง การสอบถามครูผู้สอนเมื่อเกิดความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ จำแนกเป็น (1) มีศักยภาพมาก หมายถึง มีการแสดงออกดังกล่าข้างต้นเป็นปกติ (2) มีศักยภาพปานกลาง หมายถึง ไม่ค่อยจะกล้า

แสดงออกดังกล่าวข้างต้นมากนัก และ (3) มีศักยภาพน้อย หมายถึง ไม่เคยได้แสดงออก หรือแสดงออกน้อยมาก

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ชูใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากคิด หรือสิ่งที่สกัดกั้น ขัดขวาง ไม่เอื้ออำนวย เป็นอุปสรรคต่อความไม่อยากคิดของผู้เรียน
ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถในการจัดกระทำภารกิจตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง ความสามารถด้านการค้นหา หีบยกข้อมูลประเด็นสำคัญจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ มีการบันทึกได้เป็นลายลักษณ์อักษร แยกแยะคัดเลือกและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ตรงตามเป้าหมายที่คิดและสรุปประเด็นสำคัญกำหนดเป็นชื่อเรื่องได้ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก โดยมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเดียวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 5 ข้อ

การจัดกระทำข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการจำแนกข้อมูล การเปรียบเทียบ การจัดกลุ่ม การจัดลำดับ การสร้างข้อสรุป การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การไตร่ตรองด้วยเหตุผล การวิจารณ์ และการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบชนิดเลือกคำตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก โดยมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเดียวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 9 ข้อ

การประยุกต์ใช้ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการประเมินทางเลือก การเลือกทางเลือก การใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ การขยายความรู้ให้รู้จริงมากขึ้น การสังเคราะห์ การตัดสินใจ การนำความรู้ไปปรับใช้การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก โดยมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเดียวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 10 ข้อ

การควบคุมกำกับตัวเอง หมายถึง ความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมการคิดของตนเอง การมีค่านิยมที่ถูกต้อง มีคุณธรรม การสร้างนิสัยการคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสร้างค่านิยมการคิดเพื่อส่วนรวม ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) 4 ตัวเลือก โดยมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเดียวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 6 ข้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพทักษะการคิดของผู้เรียน
2. ได้ค้นพบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายพัฒนาการศึกษาของภาครัฐในอนาคต